

ETTERORD

Om tillit

Trond Bakkevig, prost i Den norske kirke

Teksten er basert på en preken holdt ved den nasjonale minnemarkeringen i Oslo Domkirke 21. august 2011.

Vi tar det for gitt at vi kan ha tillit til hverandre. Vi har tillit til at folk snakker sant, at våre nærmeste vil oss det beste, og at det er trygt å gå i gatene våre. I Norge regner vi med at uenighet og konflikter kan løses ved at vi snakker sammen. Om vi er uenige, kan vi leve godt med det. Det er også et uttrykk for tillit.

Men – det var denne tilliten som gjorde at en bil kunne parkeres i regjeringskvartalet uten at noen reagerte. Det var tillit som gjorde at drapsmannen kunne bli tatt over til Utøya og få hjelp til å bære tung bagasje. Det var tillit til politiuniformen som gjorde at ungdom reagerte med vantro da han begynte å skyte.

Vi kan aldri bygge et slikt vern rundt tilliten at den ikke kan misbrukes eller sviktes. Ondskap kan utnytte tillit for å drepe, krenke, skape utrygghet og mistillit. Erfaringen har vist oss at ondskap finnes og at ondskap rammer. Men ondskap er ikke slik at vi kan plassere ondskap i en ondskapens akse og tenke at nå vet vi hvor den er. Ondskap er heller ikke en frittflytende størrelse som kan lande hvor som helst. Det er mennesker som velger å handle i ondskap. Den som handler i ondskap, har ansvar for det og må stå til ansvar.

Når mennesker lar ondskapen få handlingsrom, kan det anfekte både troen på Gud og vår tillit til mennesker. Gud eller religion kan og skal aldri brukes til å ramme eller herske over andre. Ingen, enten de betegner seg som rett-troende, korsfarere eller konservative kristne, har rett til å bruke Gud eller kristendom til å skade eller drepe. Både i fortid og

i nåtid finnes mennesker som tror at de i Guds navn kan fordrive, drepe og utrydde sine politiske fiender eller dem de mener er sin egen religions motstandere. Det er Gudsbespottelse og blasfemi når Gud og religion brukes til å undertrykke, skade eller drepe mennesker. Intet menneske har en slik adgang til Gud eller en slik skjermet innsikt i Guds vilje at den kan brukes til å ramme andre.

I møte med Gud og mennesker har vi alle det utgangspunkt som Paulus skriver om i «Kjærlighetens høysang» i 1. Korinterbrev: Vi forstår stykkevis. Han sammenligner det med å se i et speil. Datidens speil var ikke som våre glatte, flate speil. De var ruglete. Kanskje var de gamle speilene mer sannferdige, for vi skjønner ikke alt og kan ikke alt. Vi vet aldri alt om et annet menneske. Et menneske er alltid mer enn det sier, mer enn sine politiske oppfatninger, mer enn sin religiøse tro – mer enn vi ser, og mer enn vi hører. Vissheten om at vi aldri vet alt om et annet menneske er et vern mot umenneskeliggjøring og avhumanisering. Det er et vern mot den avstand og tingliggjøring av hverandre som skjer når mennesker bare omtales og vurderes utfra en gruppetilhørighet. Som kommunister, multikulturalister, muslimer, jøder, kristne, innvandrere eller «etniske nordmenn». Den enkelte av oss er alltid mer enn vi ser og hører. Vi skal glede oss over at vi er forskjellige, at vi tenker og tror ulikt. Gud har skapt en fargerik og mangfoldig menneskehet – og gitt oss del i den her i Norge.

Om igjen og om igjen har vi disse dagene sunget:

Bygger vi menneskeverd,

Bygger vi fred

Troen på livet vårt, menneskets verd, er vårt vern mot tanker, holdninger og handlinger som bryter ned tilliten mellom oss. Det er i respekt for hverandres verd vi kan bygge den tilliten som er en forutsetning for å kunne leve i fred. Når vi bygger gode og tillitsfulle fellesskap, hindrer vi at ondskap får handlingsrom. Tiden etter 22. juli har vist at vi kan bygge tillit. Den bygges i de mange små fellesskap, i skolene, i familiene, i foreningene og ved alle begravelsene når avdøde hedres og minnene fortelles. Tillit bygges når vi lytter til dem som overlevde massakren eller ødeleggelsene. Det er helsebot i å fortelle og å lytte. Det bygges tillit når vi erfarer at vi har tid til hverandre og vil hverandre godt. Slik bygger vi vårt vern mot vold.

Vi bygger vårt vern mot udåd og vold med blomster og lys. Et fellesskap der den sørgende kan hente trøst. Et fellesskap der vi utdyper demokratiet, der hver enkelt av oss blir respektert og verdsatt uansett om vår slekt og familie har bodd her i Norge i tusen år eller i én måned, uansett religion, og uansett politiske holdninger. Vi skal bygge et samfunn preget av mangfold og samhold.

Jesus snakket om sennepskornet som vokste seg til et stort tre der fuglene kunne bygge reder. Når tillit og den gjensidige omsorg vokser frem av de små fellesskap av venner, familie, skoler og partienes og foreningenes lokallag, vil dette også prege det store, nasjonale fellesskapet. De store grenene der «himmelens fugler kommer og bygger rede i grenene på det», som det heter i Matteus-evangeliet – det er i slike reder vi kan kjenne oss hjemme og kjenne trygghet.

Vi kan strekke oss etter det gode, etter det som bygger samfunnet og sikrer fellesskap mellom oss. Den som mener seg å handle på vegne av Gud, kan se hva Jesus gjorde. Ifølge den kristne kirkens lære viste han oss hvem Gud er, men det han sa, inneholder lærdommer til alle mennesker. Han kom med et vaskefat for å vise at han ikke ville herske, men tjene, ta vare på oss. Han så det enkelte menneske, særlig dem som bærer tunge byrder, og dem som samfunnet satte på sidelinjen. Han kom med kjærlighet og omsatte kjærlighet til handling. Han sa i det vi kjenner som Bergprekenen:

- *Salige er de som sørger,*
- *salige er de ydmyke,*
- *salige er de som hungrer og tørster etter rettferdighet,*
- *salige er de barmhjertige,*
- *salige er de som skaper fred.*

Slik er det å være et medmenneske. Slik kan vi ta del i kampen mot sviket mot tilliten.

Jeg var i og ved Oslo Domkirke i dagene etter 22. juli. Dels satt jeg sammen med Arbeiderpartiets sekretariat som lånte Domkirkens kontorer fordi deres egne var ødelagt av bomben i Regjeringskvartalet, og dels var jeg inne i kirken som hele døgnet ble fylt av mennesker som ville tenne et lys, be en bønn eller ganske enkelt sitte stille inne i kirken.

